

ΕΠΑΝΟΜΗ

Τὸ ὄνομα τοῦ γνωστοῦ χωριοῦ, ποῦ βρίσκεται στὰ νοτιοδυτικὰ τῆς Θεσσαλονίκης καὶ ἀπέχει 28 χιλιόμετρα ἀπ' αὐτήν, ἀναφέρεται γιὰ πρώτη φορὰ σὲ δύο τουρκικὰ ἔγγραφα ἀπὸ τὸ ἔτος 1708¹. Στὴ συνέχεια βρίσκουμε τὸ ὄνομα σὲ τουρκικὰ ἔγγραφα τῶν ἐτῶν 1710, 1780, 1822, 1829 καὶ 1845². Δυστυχῶς δὲν ὑπάρχει καμιὰ ἔνδειξη γιὰ τὸ ἂν ὁ τύπος Ἐπανομή, μὲ τὸν ὁποῖο ἀποδίδεται τὸ χωριὸ στὴν ἑλληνικὴ μετάφραση ὅλων αὐτῶν τῶν ἐγγράφων, εἶναι καὶ ὁ τουρκικὸς τύπος τοῦ ὀνόματος τοῦ χωριοῦ ἢ ἀποκαθιστᾷ ἔνδεχομένως τὸ ἑλληνικὸ ὄνομα τοῦ χωριοῦ στὴ θέση τοῦ τουρκικοῦ τύπου, ποῦ μπορεῖ νὰ προέρχεται ἀπὸ τὸ ἑλληνικὸ ὄνομα τοῦ χωριοῦ ἢ καὶ νὰ εἶναι ἀνεξάρτητος ἀπ' αὐτό. Ὁπωσδήποτε ἡ ὁμοιόμορφη ἐμφάνιση — καὶ μάλιστα ἡ ὀρθογραφικὴ — τοῦ ὀνόματος τοῦ χωριοῦ στὴ μετάφραση τῶν τουρκικῶν ἐγγράφων πείθει ὅτι στὸ Ἐπανομή ἔχουμε νὰ κάνουμε μὲ ἕναν ἑλληνικὸ τύπο καὶ μάλιστα λόγια ὀρθογράφηση τοῦ ὀνόματος.

Οἱ λόγιες, καθὼς φαίνεται ἀπὸ τὸ περιεχόμενό τους, ἐτυμολογίες ποῦ ἔχουν προταθῆ γιὰ τὴν ἐρμηνεία τοῦ ὀνόματος τοῦ χωριοῦ βρίσκονται συγκεντρωμένες στὴ μοναδικὴ γιὰ τὴν Ἐπανομή μονογραφία, ποῦ κυκλοφόρησε πολὺ πρόσφατα καὶ κάλυψε τὰ δύο τελευταῖα τεύχη τῶν «Χρονικῶν τῆς Χαλκιδικῆς»³.

α) Λέγεται ὅτι πρὶν κτιστῆ τὸ χωριό, ποῦ φτάνει ἀπὸ τὴν παραλία ὡς τὴ σημερινή του θέση, ὑπῆρχαν δύο νομῆς (βοσκές)· ἡ ἐπάνω νομή, ποῦ ἦταν μακριὰ ἀπὸ τὴ θάλασσα, δηλαδὴ στὴ σημερινή θέση τοῦ χωριοῦ, καὶ ἡ κάτω νομή, «τὸ σημερινὸ τσαῖρι τοῦ χωριοῦ, ποῦ εἶναι κοντὰ στὴ θάλασσα». Ἐπειδὴ τὸ χωριὸ κτίστηκε στὴν ἐπάνω νομή, ὀνομάστηκε Ἐπάνω νομή > *Ἐπανομή καὶ μὲ συλλαβικὴ ἀπλοποίηση Ἐπανομή⁴. «Οἱ παλαιότεροι ἀπὸ τὴ συνήθη τροπὴ τοῦ ἔψιλον σὲ ἄλφα (πρβλ. ἐπάνω-ἀπάνω), τὴν ἀναφέρουν ὡς Ἀπανομή».

1. I. K. Β α σ δ ρ α β ἔ λ λ η, Ἱστορικὰ ἀρχεῖα Μακεδονίας. Α'. Ἀρχεῖον Θεσσαλονίκης, Θεσσαλονίκη 1952, σ. 83, 84.

2. I. K. Β α σ δ ρ α β ἔ λ λ η, ὁ.π., σ. 95, 302, 453, 513, 546.

3. Α. Θ. Τ σ α κ ν ἄ κ η, Ἐπανομή. Ἱστορία - Λαογραφία, «Χρονικὰ τῆς Χαλκιδικῆς», τεύχος 17-18, Θεσσαλονίκη 1969, σ. 9.

4. Ὁ Α. Τ σ α κ ν ἄ κ η ς γράφει Ἐπανομή, γιὰ τὴν ἄπλοποιητικὴ ἐκπτώση τῆς συλλαβῆς -νω τοῦ ἐπιρρήματος ἐπάνω. Προτιμήσαμε νὰ σημειώσουμε Ἐπανομή, γιὰ τὴν αὐτὸς εἶναι ὁ ἐπίσημος τύπος τοῦ ὀνόματος.

β) Ἴσως ἄλλοι ἐτυμολογοῦν ἀπὸ τὸ *ἄπω νομή* ἡ «μακρινὴ βοσκὴ» καὶ γράφουν Ἰ *Ἀπωνομή*.

γ) «Ἀπὸ ἄλλους γράφεται Ἰ *Ἐπανομή*, γιατί, ὅπως εἶναι γνωστό, ἡ μισὴ κωμόπολη εἶναι κτισμένη σὲ λίγο βαθουλὴ πεδιάδα, ἡ ἄλλη μισὴ στὶς πλαγιὰς ἐνὸς ὑψώματος, μακριὰ ἀπὸ τὴ θάλασσα τρία περίπου χιλιόμετρα. Σύμφωνα μὲ ἓνα θρύλο ποὺ κυκλοφορεῖ καὶ σήμερα, στὰ παλιὰ χρόνια οἱ πειρατὲς ἔβγαιναν ἀπὸ τὴ θάλασσα καὶ ἔπαιρναν τὸ δρόμο γιὰ τὸ χωριὸ μὲ σκοπὸ τὴ λειλασία. Οἱ κάτοικοι ὄπλισμένοι ἔβγαιναν ἔξω ἀπὸ τὸ χωριὸ σὲ ἀπόσταση 1-2 χιλιόμετρα καὶ τοὺς καταδίωκαν, φωνάζοντας: «Ἰ *Ἐπάνω μὴ!* Ἰ *Ἐπάνω μὴ!*». Ἰ *Ἀπὸ τὴ συχνὴ ἐπανάληψη τῶν δύο αὐτῶν λέξεων καὶ τὴ σύνθεσή τους προῆλθε τὸ ὄνομα τοῦ χωριοῦ Ἰ *Ἐπανομή*».*

Ἰ *Ὅτι στὴν τρίτη ἀπὸ τὶς παραπάνω ἐρμηνεῖες ἔχουμε μιὰ προσπάθεια γιὰ παρετυμολογικὴ ἐρμηνεῖα τοῦ ὀνόματος τοῦ χωριοῦ, ποὺ λίγη πιθανότητα μπορεῖ νὰ διεκδικήσῃ γιὰ τὴ σωστὴ ἐρμηνεῖα τοῦ τοπωνυμίου, δὲν χρειάζεται νὰ τονιστῇ ιδιαίτερα. Ἰ *Ἀφήνω ὅτι ἡ ἔκφραση «Ἰ *Ἐπάνω μὴ!*» εἶναι ἔξ ὀλοκλήρου λόγιο πλάσμα καὶ ἀποτελεῖ βιασμό τῆς σωστῆς ἀπαγορευτικῆς φράσης «Μὴ ἐπάνω!».**

Ἰ *Ἡ πρώτη ἐρμηνεῖα εἶναι ἔξ ἴσου λίγο πιθανή, γιατί ἡ εἰκασία ὅτι ὑπῆρχαν δύο βοσκότοποι δὲν ἐπιβεβαιώνεται ἀπὸ καμιὰ μαρτυρία — τὸ βέβαιο εἶναι ὅτι ὑπάρχει σήμερα μόνον ἓνας βοσκότοπος κοντὰ στὴ θάλασσα — καὶ προπαντὸς φαίνεται ἀπίθανο νὰ ὀνομαζόταν στὰ χρόνια τῆς ὀνοματοθέτησης τοῦ χωριοῦ ὁ βοσκότοπος στὴ γλῶσσα τῶν κατοίκων τοῦ *νομή*, ἐφόσον σύμφωνα μὲ τὴ μαρτυρία τοῦ ἴδιου τοῦ Α. Τσακνάκη ὁ μοναδικὸς βοσκότοπος τοῦ χωριοῦ ὀνομάζεται καὶ σήμερα ἀκόμη τσαῖρι (τουρκ. *cayr*). Ἰ *Ἀπὸ τὸ γλωσσάριο, μὲ τὸ ὁποῖο κλείνει ἡ μελέτη τοῦ Α. Τσακνάκη¹, συμπεραίνει κανεὶς ὅτι ἡ γλῶσσα τῶν κατοίκων τῆς Ἰ *Ἐπανομῆς* ὡς σήμερα εἶναι ἰσχυρὰ ἐπηρεασμένη ἀπὸ τὴν Τουρκικὴ, ἐνῶ ἡ λέξη *νομή* ὡς βοσκότοπος δὲν ἔχει πάρει θέση στὸ γλωσσάριο, γιατί προφανῶς δὲν εἶναι γνωστὴ στοὺς κατοίκους τοῦ χωριοῦ. Ἰ *Ὡστε ἡ ὑπόθεση ὅτι ὑπῆρχε καὶ δεῦτερος βοσκότοπος καὶ ἰδίως ὅτι εἶχε τὴν ὀνομασία *ἐπάνω νομή* εἶναι πολὺ ἐπισηφής.***

Ἰ *Ἡ δεῦτερη στὴ σειρά τέλος ἐρμηνεῖα (Ἰ *Ἀπωνομή* < *ἄπω νομή*) εἶναι περισσότερο ἐξεζητημένη ἀπὸ τὶς δύο ἄλλες, στέκεται μόνον πιὸ κοντὰ στὸν παλαιότερο, ὅπως μᾶς μαρτυρεῖ ὁ Α. Τσακνάκης, τύπο Ἰ *Ἀπωνομή*, ποὺ μεταχειρίζονται οἱ γεροντότεροι κάτοικοι τοῦ χωριοῦ κοντὰ στὸν τύπο Ἰ *Ἐπανομή*, ποὺ φαίνεται νεώτερος καὶ σήμερα πιά ὁ ἐπικρατέστερος.*

Νομίζω ὅτι μιὰ σωστὴ ἀφετηρία γιὰ τὴν ἐρμηνεῖα τοῦ ὀνόματος τοῦ χωριοῦ θὰ μπορούσε νὰ ἀποτελέσῃ ἡ τοποθεσία τοῦ χωριοῦ σὲ συσχέτιση

1. Α. Θ. Τσακνάκη, ὀ.π., σ. 183-195.

μέ τὰ ὀνόματά του Ἐπανομή και Ἐπανομή. Σύμφωνα με τὴν περιγραφή τοῦ Α. Τσακνάκη ἡ μισὴ κωμόπολη εἶναι κτισμένη σὲ λίγο βαθουλή πεδιάδα καὶ ἡ ἄλλη μισὴ στὶς πλαγιὲς ἐνὸς ὑψώματος καὶ σὲ ἀπόσταση τριῶν χιλιομέτρων ἀπὸ τὴ θάλασσα. Δὲν εἶμαι σὲ θέση νὰ ξέρω ποιὸ τμήμα τοῦ χωριοῦ εἶναι τὸ παλαιότερο, πάντως ὑποθέτω ὅτι ὁ πρῶτος οἰκισμὸς τοῦ χωριοῦ, τὰ πρῶτα δύο ἢ τρία σπίτια πρέπει νὰ εἶχαν κτιστῆ σὲ τοποθεσία ὑ π ἦ ν ε μ η —ἴσως στὴ μέση τῆς βαθουλῆς πεδιάδας, ὅπου πράγματι δὲν πιάνει ὁ ἄνεμος— στὴν ὁποία καὶ ὀφείλεται ἡ ὀνομασία τοῦ χωριοῦ. Μιὰ σχετικὴ τοπογραφικὴ ἔρευνα, ποὺ δυστυχῶς δὲν εἴμαστε σὲ θέση νὰ κάνουμε ἢ νὰ προκαλέσουμε, θὰ μπορούσε νὰ ἐντοπίσει μιὰ ἢ δύο ὑπὴνεμες τοποθεσίες ἢ ἀκόμη καὶ τὴν κατ' ἐξοχὴν ὑπὴνεμη θέση τοῦ ἐκτεταμένου πιά σήμερα χωριοῦ, ἀπ' ὅπου κατὰ τὴ γνώμη μας ξεκίνησε ἡ ὀνομασία τοῦ χωριοῦ.

Ἀπὸ πολλὰς ἑλληνικὲς περιοχὲς μαρτυρεῖται τὸ ἐπίθετο ἀπάνεμος ὑπὴνεμος' μαζί με τὰ παράγωγά του ἀπανεμιά ἄμερος μὴ προσβαλλόμενον ὑπὸ τοῦ ἀνέμου, ὑπὴνεμον', ἀπανεμιάζω ἑύρισκομαι εἰς ὑπὴνεμον μέρος', ἀπανεμίδα Π ἄμερος μὴ προσβαλλόμενον ὑπὸ τοῦ ἀνέμου, ὑπὴνεμον', ἀπανεμίδερος ἄμερος μὴ προσβαλλόμενον ὑπὸ τοῦ ἀνέμου, ὑπὴνεμον', ἀπανεμίδι ἄμερος μὴ προσβαλλόμενον ὑπὸ τοῦ ἀνέμου, ὑπὴνεμον', ἀπανεμίζω ἄπροφυλάττομαι ὑπὸ τοῦ ἀνέμου ἢ τῆς βροχῆς', ἀπανέμισμα ἄσυλον, καταφύγιον¹.

Ἐδῶ ἐνδιαφέρει νὰ παρατεθῆ ἡ ποικιλία τῶν ἰδιωματικῶν τύπων μόνον τοῦ ἀπανεμιά ὑπὴνεμο μέρος', γιατί ἀφορᾷ ἄμεσα τὴν ἐρμηνεία ποὺ δίνουμε στὸ τοπωνύμιο: ἀπανιμιά, ἀπανομιά, ἀπανουμιά, ἀπονεμιά, ἀπαναμιά, ἀπαλεμιά, ἄπανεμιά, ἄπαλεμιά.

Ὄνομαζόταν λοιπὸν ἀρχικὰ κατὰ τὴν ἀποψὴ μας *ἀπανεμῆ ἀντὶ τοῦ συνηθέστερου ἀπανεμιά κατὰ τὸ γνωστὸ σχῆμα τῶν διπλότυπων θηλυκῶν σὲ -ιά καὶ -ή, ξανθιά - ξανθή, κακιά - κακή κλπ., μιὰ ὑπὴνεμη τοποθεσία — πιθανότατα ἡ βαθουλωτὴ κοιλάδα, ὅπου εἶναι σήμερα κτισμένη ἡ μισὴ Ἐπανομή — ποὺ ἀσφαλῶς ἦταν καὶ τὸ πιὸ κατάλληλο μέρος γιὰ νὰ κτιστοῦν τὰ πρῶτα σπίτια τοῦ ἀρχικοῦ οἰκισμοῦ τοῦ χωριοῦ. Ὁ τύπος *ἀπανεμῆ θὰ μπορούσε νὰ προέλθῃ καὶ ἀπ' εὐθείας ἀπὸ τὸ θηλυκὸ τοῦ ἐπιθέτου ἀπάνεμος με κατέβασμα τὸν τόνο ἀπάνεμη > *ἀπανεμῆ, ὅπως ἐξάλλου συμβαίνει καὶ στὸ ἀπανεμιά καὶ τοὺς διάφορους ἰδιωματικούς του τύπους, μόνον ποὺ στὴν περίπτωσι τοῦ ἀπανεμιά ἐπιβλήθηκε ἡ θηλυκὴ κατάληξι -ιά καὶ ὄχι ἡ -ή.

Ὁ τύπος *ἀπανεμῆ στὴ θέση τοῦ συνηθέστερου ἀπανεμιά² ἐξελίχθηκε σὲ *ἀπανομή καὶ *ἐπανομή (διάβαζε Ἐπανομή, Ἐπανομή), δηλαδὴ τὰ δύο γνωστὰ ὀνόματα τοῦ χωριοῦ. Ἡ τροπὴ ε>ο, ποὺ προϋποθέτουν οἱ τύποι Ἐπα-

1. Ἱστορικὸν Λεξικὸν τῆς Νέας Ἑλληνικῆς, τόμ. 2, σ. 343-344.

2. Γιὰ τὸ νεοελλ. ἀπάνεμος < ὑπὴνεμος βλ. G. N. Hatzidakis, Einleitung in die neugriechische Grammatik, Λιψία 1892, σ. 100.

νομή και Ἐπανομή, ὑπάρχει ἤδη στὸ παράλληλο ἀπανομιά, ποὺ μαρτυρεῖται ἀπὸ τὰ Δαρδανέλλια καὶ τὴ Θράκη, καὶ ἀπανομιά ἀπὸ τὴ Θράκη¹. Τὸν τύπο ἀπανομιά ἐρμηνεύει τὸ Ἱστορικὸ Λεξικὸ ἀπὸ ἐπίδραση τοῦ καππαδοκικοῦ ἄνομος ἄνεμος καὶ παραπέμπει στὸν Γ. Χατζιδάκι, ὁ ὁποῖος ἐξηγεῖ τὴ μεταβολὴ ἄνεμος>ἄνομος (Ἀραβανί) ὡς ἀφομοίωση ε-ο>ο-ο². Καὶ προκειμένου γιὰ τὸν τύπο ἄνομος τῆς Καππαδοκίας εἶναι δυνατὴ ἢ ἀφομοιωτικὴ τροπὴ ε>ο, γιὰτὶ εἶναι γνωστὸ ὅτι ὀρισμένες διάλεκτοι τῆς Καππαδοκίας ἔχουν ὑποστῆ τόσο πολὺ τὴν ἐπίδραση τοῦ νόμου τῆς φωνηεντικῆς ἁρμονίας τῆς Τουρκικῆς, ὥστε ὑπάρχει σ' αὐτὲς ἢ τάση γιὰ φωνηεντικὴ ἰσοπέδωση κατὰ τὸν τρόπο τοῦ τουρκικοῦ αὐτοῦ φωνητικοῦ νόμου³. Δὲν νομίζουμε ὅμως ὅτι ὑπάρχει λόγος νὰ ὑποτεθῆ ὅτι ὑπῆρχε κάποτε καὶ στὴ Θράκη ὁ γνωστὸς ἀπὸ τὴν Καππαδοκία τύπος ἄνομος, γιὰ νὰ ἐρμηνευθῆ τὸ θρακικὸ ἀπανομιά. Ἡ τροπὴ ε>ο στὴν ἐξέλιξη ἀπανομιά>ἀπανομιά (Θράκη) καὶ *ἀπανομῆ>Ἐπανομῆ (στὴν περιοχὴ Ἐπανομῆς) προκαλεῖται ἀπὸ τὸ χειλικὸ σύμφωνο μ, καθὼς σωστὰ γιὰ τὸ ἀπανομιά>ἀπανομιά παρατηρεῖ ἤδη ὁ Φιλήντας⁴. Τὸ φαινόμενο, κατὰ τὸ ὁποῖο ὅλα τὰ μὴ στρογγυλά φωνήεντα, δηλαδὴ τὰ a, e, i, μποροῦν νὰ τραποῦν σὲ στρογγυλά, δηλαδὴ ο καὶ u, ὅταν γειτνιάζουν μὲ τὰ χειλικά σύμφωνα b, p, m, v, f, εἶναι γνωστὸ καὶ σὲ ἄλλες γλῶσσες καὶ στὴν Ἑλληνικὴ. Ἐδῶ περιοριζόμεστε νὰ ἀναφέρουμε λίγα παραδείγματα ἀπὸ τὴ Νέα Ἑλληνικὴ γιὰ τὴ μεταβολὴ ε>ο μὲ τὴν ἐπίδραση χειλικῶν συμφώνων: γεῦμα>γιόμα, γεμάτος>γιομάτος, ζευγάρι>ζογάρι, ρεβίθι>ροβίθι, ρεῦμα>ρόμα, ψέμα>ψόμα⁵, συνεπαίρνω>σνοπαίρνω, δυσεπίτυχο>δυσοπίτυχο⁶ κ.ἄ. Δυσκολία παρουσιάζει ὁ τύπος Ἐπανομῆ ἀντὶ τοῦ Ἐπανομῆ. Δυστυχῶς δὲν γνωρίζουμε ἂν τὸ Ἐπανομῆ εἶναι λόγιο κατασκευάσμα ἢ ἐξ ἴσου λαϊκὸς τύπος, ὅπως καὶ τὸ Ἀπανομῆ. Ὡς λόγιο θὰ μπορούσε νὰ προέλθῃ ἀπὸ τὸ Ἀπανομῆ μὲ λόγια συσχέτιση πρὸς τὸ ἐπάνω (γρ. Ἐπανομῆ)⁷. Ἄν πάλιν πρόκειται γιὰ λαϊκὸν τύπο, ποὺ ἔχει τὰ ἴδια δικαιώματα μὲ τὸ Ἀπανομῆ, τότε ἴσως ἔχουμε νὰ κάνουμε μὲ ἀντικατάσταση στὴ λαϊκὴ γλῶσσα τῆς πρόθεσης ὑπὸ ἀπὸ τὴν ἐπί, ποὺ εἶναι ὅπωςδὴποτε λαϊκότερὴ τῆς: ὑπήνεμος>οῦς. *ὑπνεμῆ (μὲ ἐπίδραση τοῦ ἄνεμος καὶ τροπὴ ε>ο) *ὑπανομῆ>Ἐπανομῆ κοντὰ στὸ Ἀπανομῆ. Κάτι ἀνάλογο ἐγινε καὶ στὴν ἐξέλιξη ὑπήνεμος>ἀπά-

1. Βλ. Ἱστορικὸν Λεξικόν, ὀ.π. καὶ Μ. Φιλῆντα, Γλωσσογνωσία καὶ γλωσσογραφία ἑλληνικὴ τ. 1, σ. 124, τ. 3, σ. 154.

2. Γ. Ν. Χατζιδάκι, Φωνητικά, «Ἀθηνᾶ», τ. 24 (1912), σ. 24.

3. Δ. Φωστέρη — Ι. Κεσίσογλου, Λεξιλόγιο τοῦ Ἀραβανί, Ἀθήνα 1960, σ. 3.

4. Μ. Φιλῆντα, Γλωσσογνωσία τ. 1, σ. 124, τ. 2, σ. 90, τ. 3, σ. 154.

5. Γ. Ν. Χατζιδάκι, ὀ.π., σ. 23.

6. Μ. Φιλῆντα, Γλωσσογνωσία, τ. 2, σ. 90.

7. Σημείωσε ὅτι τὸ ἐπίρρημα στὴ λαϊκὴ γλῶσσα εἶναι ἀπάνω, ἀπάνου.

νεμος, άπανεμιά και τὰ παράγωγα, δηλαδή άντικαταστάθηκε ή πρόθεση ύπό άπό τή λαϊκότερή της άπό¹.

X. Π. ΣΥΜΕΩΝΙΔΗΣ

RÉSUMÉ

C h. S y m é o n i d i s, Eranomi.

L'ancienne forme Άπανομή du village communément appelé du nom d'Έπανομή, près de Thessaloniki, donne l'occasion à l'auteur de rapprocher le nom du village des mots néohelléniques άπάνεμος 'à l'abri du vent', άπανεμιά 'lieu à l'abri du vent' (άπάνεμος>subst. *άπανεμή > *Άπανομή) et de supposer qu'il s'agit d'un village dont les premières habitations furent bâties dans un lieu à l'abri du vent, comme c'est le cas de la vallée où s'étend la moitié du village.

---

1. Έ γνωστή τροπή α>ε γίνεται με όρους που δέν πληρούνται στην περίπτωση μας για μιá ένδεχόμενη εξέλιξη άπανομή>έπανομή, δηλαδή σε γειτνίαση με ύγρά και τó έρρινο ν: άρραβώνας > άρρεβώνας, βαλάκι > βελάνι, φταρνίζομαι > φτερνίζομαι κ.ά. (Γ. Ν. Χ α τ ζ ι-δ ά κ ι, ό.π., σ. 20).